

AFGANISTAN-PAKISTAN, EL FORAT NEGRE DE L'IMPERI

Grégoire Lalieu i Michel Collon

www.michelcollon.info

25-06-2009

www.rebellion.org

Traduït al castellà per Beatriz Morales Bastos per Investig Action.

Per què Bush va anar a Afganistan. Per què també hi va Obama. Les rutes del gas i del petroli. Causes de l'ascens dels taliban i de l'esfondrament de Karzai. Qui es beneficia de l'opi. Per què el veí Pakistan corre perill d'esclatar.

És possible guanyar la guerra a Afganistan? No, responen els experts. Però la OTAN segueix endavant amb els seus esforços per acabar amb els taliban i Pakistan és qui s'inflama. Quines són les veritables raons d'aquesta guerra? Sotmetran els objectius hegemònics d'Estats Units a la regió al caos? En aquest nou capítol de la nostra sèrie "Comprendre el món musulmà", Mohamed Hassan, autor de "Iraq enfront la ocupació" i expert en Orient Mitjà, respon a aquestes preguntes. I ens explica per què al poble de Pakistan li correspon salvar al seu país d'una possible desaparició...

Al 2001 Estats Units va emprendre la operació "Enduring Freedom" ["Llibertat Duradora"] a Afganistan perquè, segons ells, els taliban es negaven a entregar a Osama Ben Laden. Set anys després ningú parla de l'enemic públic número u. Quines són avui les raons d'aquesta guerra?

En primer lloc s'ha de tenir en compte que els taliban no tenen res a veure amb Osama Ben Laden. Al ser expulsat d'Àrabia Saudita Ben Laden va trobar refugi al Sudan al 1996. Aleshores els saudites van pressionar a aquest país perquè expulsés al cèlebre terrorista. És aleshores quan Ben Laden va venir a l'Afganistan. Però els atemptats de l'11 de setembre no tenien cap relació amb aquest país. La única reacció dels taliban quan Washington va reclamar a Ben Laden va ser: "Si vostès volen que Ben Laden sigui jutjat, doni'ns les proves i deixi'ns jutjar-lo amb un tribunal islàmic a qualsevol país musulmà". De fet, els neoconservadors de l'administració Bush van utilitzar sobretot aquest tràgic esdeveniment com a coartada.

Amb quina intenció?

Tres obres principals ens permeten comprendre la visió d'Estats Units. En primer lloc, 'El final de la història', de Fancis Fukuyama. Aquest pretenia que la història de la humanitat havia arribat al final amb l'esfondrament de la Unió Soviètica i el domini de la democràcia liberal. A continuació, 'El xoc de les civilitzacions', de Samuel Huntington, segons el qual la història no dependria de la lluita de classes sinó més aviat d'un conflicte entre civilitzacions. Huntington, doncs, va dividir el món entre aquestes diferents civilitzacions i decretà que la més agressiva era la islàmica. L'última obra, 'El gran taulell', de Zbigniew

Brzezinski, considera que la única potència del segle XXI serà la que domini Euràsia. Efectivament, la majoria de la humanitat viu en aquesta zona i l'activitat econòmica en ella serà més important.

Tornem ara al final de l'administració Clinton. L'any 1997 va estar marcat per una greu crisi econòmica: amb l'esclat de la bombolla financera a Àsia es va esfondrar el NASDAQ. Així doncs, quan els neoconservadors desembarcaren a la Casa Blanca amb George W. Bush al 2001 la situació econòmica no era brillant. Tot i això, van exposar el seu objectiu molt clarament: ningú ha de ser capaç de rivalitzar amb Estats Units. Per aconseguir-ho la nova administració tractava de controlar el món controlant els recursos més importants, principalment el gas i el petroli.

Sota la influència de Brezinski Clinton volia, en primer lloc, dominar Europa ampliant la OTAN i, a continuació, guanyar Àsia Central. Però els neoconservadors van dir: "No, no tenim temps per això. Donada aquesta crisi, hem de crear i controlar el Gran Orient Mitjà per disposar de petroli". S'aprecia un canvi en el discurs de Bush després dels atemptats de l'11 de setembre quan diu: "Esteu amb nosaltres o contra nosaltres". Amb la seva concepció de l'Eix del Mal volia estendre la guerra.

Així doncs, la guerra d'Afganistan (que per primera vegada a la història va ser planificada per la CIA sense la col·laboració del Pentàgon) només va ser un pretext per entrenar a les tropes estadounidenques i donar-los l'experiència necessària per atacar després a Iraq. S'ha de saber que el derrocament de Saddam Hussein es va planificar molt abans dels atemptats de l'11 de setembre.

Obama vol encarnar el canvi. Per què concentra els esforços militars a Afganistan enlloc de a Iraq?

En primer lloc, la guerra d'Iraq va suscitar unes dificultats que no estaven previstes. El govern estadounidenc pensava que era l'objectiu més fàcil perquè Saddam Hussein no disposava d'un gran exèrcit i una gran part de la població iraquiana detestava el seu règim. Estats Units va tardar varis dies, del 20 de març al 10 d'abril de 2003, en prendre Bagdad. Després únicament van protegir la indústria del petroli i van deixar que tot el demés explotés. El governador d'Iraq Paul Bremer va destruir les bases de l'anterior règim iraquità, va desmobilitzar la policia i l'estructura de l'exèrcit. En aquell moment la resistència va augmentar i també el cost de la ocupació estadounidenca: vuit mil milions de dòlars al mes (als que s'hi ha d'afegir 1.500 milions més per Afganistan)! Durant vuit anys l'administració neoconservadora va gastar tots els seus diners en aquesta guerra sense cap resultat: no van aconseguir ni pacificar el país ni crear el govern que ella volia ni obtenir una base popular ni controlar el petroli.

Quan la resistència iraquiana va revelar la debilitat de l'imperialisme estadounidenc i la seva incapacitat per guanyar el conflicte el poble estadounidenc es va tornar més atent en l'àmbit polític. Així doncs, la falta de recolzament de la opinió pública a aquesta guerra va empènyer a Obama a aquest canvi. Tant més mentre que en l'escenari internacional aquesta guerra no comptava amb unanimitat: França, Alemanya i altres països es van negar a partir a Iraq. En resum, la decisió d'Obama també és un mitjà de mantenir l'aliança de la OTAN. Però una derrota a Afganistan podria marcar el final d'aquesta.

Els taliban no sempre van ser enemics d'Estats Units. L'ex-secretària d'Estat

Madeleine Albright havia saludat la seva arribada al poder al 1996 com un “pas positiu”. Inclús sembla que es va fomentar aquest pas, quelcom que l'ex-ministra pakistanesa Benazir Bhutto resumia de la següent manera: “La idea era anglesa, el finançament saudita, la supervisió pakistanesa i l'armament estadounidenc”.

A finals dels setanta els soviètics van venir a Afganistan per recolzar el govern revolucionari amenaçat per combats interns. Brzezinski, conseller del president Carter, va proposar-se fer d'Afganistan el Vietnam dels soviètics per donar d'aquesta manera un cop fatal a la influència del socialisme a la regió. Per tant, per lluitar contra la Unió Soviètica i el govern revolucionari d'Afganistan, Estats Units i Aràbia Saudita van recolzar als mujaidins mitjançant Pakistan. Quan l'exèrcit roig va abandonar Afganistan al 1989, Estats Units sabia que els soviètics passarien per una greu crisi. Un cop aconseguit el seu objectiu, Estats Units se'n va rentar les mans i va abandonar la regió, que va quedar submergida en el caos. De fet, Estats Units va utilitzar als mujaidins com a un preservatiu: els van “tirar” quan ja no els servien de res. Qui va sofrir amb això? Els pobles d'Afganistan i Pakistan.

En efecte, quan els serveis secrets pakistanesos van recolzar als mujaidins per lluitar contra els comunistes no van unificar aquest moviment, sinó que van recolzar a cada senyor de la guerra per separat. Un cop que Estats Units se'n va anar els senyors de la guerra afganesos es van enfrontar entre sí. El país va quedar completament destruït per aquesta guerra civil. Milions de refugiats van fugir a Pakistan, que aleshores també estava afectat per una greu crisi ja que la seva economia va declinar amb l'arribada de molts afganesos i barons de la droga.

En aquest context van aparèixer els taliban, estudiants sorgits de la generació més jove d'aquests refugiats. La seva arribada al poder oferia a Estats Units i a Pakistan una oportunitat. Però aquests tres actors, tenien, de fet, interessos molt diferents.

És a dir?

Quan els països d'Àsia Central es van fer independents Pakistan va adonar-se de que el seu principal enemic, la Índia, era fort, mentre que ell mateix es trobava en una posició delicada. Per desenvolupar-se econòmicament i competir amb la Índia, la burgesia pakistanesa va decidir utilitzar Afganistan com a porta d'accés als mercats d'Àsia Central. Va afavorir, doncs, l'accés al poder dels taliban a Afganistan.

L'interès d'Estats Units era controlar i dominar les riqueses d'Àsia Central. La companyia petrolífera estadounidenc Unocal volia construir un oleoducte a la regió. Però per això era necessari pacificar Afganistan.

Per últim, l'interès dels taliban era pacificar el país i instaurar una revolució islàmica, cosa que anava en contra dels interessos d'Aràbia Saudita, que desitjava exportar la ideologia islàmica a Àsia Central per debilitar a Rússia i controlar el gas en aquesta regió.

Aleshores, recolzats per potències estrangeres, els taliban van lluitar contra els senyors de la guerra i van prendre el poder. El poble afganès volia la pau. Els taliban van ser ben rebuts.

Finalment, aquest pla no va funcionar: Estats Units no va aconseguir pacificar la regió, Pakistan no va poder obrir-se un accés al mercat d'Àsia Central i els taliban van ser derrocats. Per què?

Afganistan està format per diferents grups ètnics. El més representat és el dels pastuns, quasi el 50% de la població. A continuació, els tayiks, els hazaras i els kazaks entorn als quals s'articula la rivalitat entre els senyors de la guerra. Per últim, hi ha altres minories. Els taliban són pastuns. Un tret característic d'aquest grup és que són molt independents! Estats Units i Pakistan volien utilitzar-los com a mercenaris, però els taliban tenien la seva pròpia visió de les coses. A més, els pastuns no reconeixien la frontera que separa Afganistan i Pakistan.

Per què?

Tornem al segle XIX, quan la Índia era la joia de la corona de l'Imperi Britànic, que s'interposava en l'expansió de Rússia per Àsia Central. Els britànics desitjaven utilitzar a Afganistan per protegir la seva colònia. Això va acabar amb tres guerres anglo-afganeses. Ens interessa particularment el resultat de la segona: al 1893 el governador de la Índia Sir Durand va traçar una línia en el territori pastun per protegir la seva colònia creant una zona tap entre Afganistan i la Índia britànica. Per això molts pastuns no reconeixen l'existència de Pakistan. Quan aquest país es va fer independent, l'únic membre que va votar en contra de la seva entrada a Nacions Unides va ser Afganistan!

Per tant, estava clar que quan els taliban haguessin pres el poder no s'anirien a sotmetre a aquests interessos estrangers. Al maig de 2001, sis mesos abans de l'atac al World Trade Center, Washington concedia sense aconseguir cap resultat una subvenció de 43 milions de dòlars al règim taliban en el marc del projecte de l'oleoducte d'Unocal. Però amb l'11 de setembre tot el programa es va desfer.

Les forces de la coalició van derrotar fàcilment al règim taliban, però no van aconseguir fer-se amb el control del país, per què?

En primer lloc, els pastuns no reconeixen a l'actual govern d'Afganistan. Quan els taliban van ser derrocats, Estats Units va posar a Hamid Karzai com a president. Karzai, que havia treballat per a Unocal, és pastun, però no té base social a Afganistan. De fet, els pastuns, primer grup ètnic del país, no estan veritablement representats en aquest govern. L'únic que hi ha són alguns titelles de Washington que no tenen cap legitimitat per la població. Al principi Estats Units va fer el possible per comprar a pastuns representatius perquè participessin en el govern, però aquests van agafar els diners i se'n van anar: com he dit abans, els pastuns són molt independents!

En segon lloc, els senyors de la guerra presents al govern treballen cadascun d'ells en el seu propi interès. No paguen impostos al govern central, però s'apropien de les riqueses. Cada ministeri és el ministeri independent d'un senyor de la guerra. Una situació caòtica que paralitza al govern.

En tercer lloc, els senyors de la guerra no confien en els pastuns. Creuen que si aquests adquireixen la majoria al govern imposaran la seva visió. En resum, és un govern en el que tots estan contra tots. No funciona en absolut cap de les idees que occident s'havia

fet!

Per últim, també podem dir que les forces de la OTAN bombardejant a camperols en els seus camps, a les mesquites, a casaments o funerals, etc, no ajuden a Hamid Karzai en el seu treball. La immensa majoria de la població considera a l'actual govern com un instrument de l'agressor. Tots aquests assassinats han creat un aixecament popular i han unificat la resistència dels taliban.

Com a conseqüència d'aquesta guerra ha augmentat la producció d'opi: més d'un 3.000% des de la caiguda dels taliban. El departament d'Estat estadunidenc ha acusat als taliban d'utilitzar la droga per finançar la resistència...

L'opi és un producte químic que procedeix de la rosella. Quan surt la flor de la rosella, es talla, es col·lecta la llet que se'n desprèn i es ven. És el que fan els camperols afganesos. A continuació, alguns assequen aquesta llet i la treballen en una màquina afegint-li productes químics per obtenir finalment l'opi. Per produir aquesta droga es necessita un laboratori i coneixements químics. No crec que tots els camperols afganesos tinguin un títol de químics. Si fos així, Afganistan seria un país molt desenvolupat! Per treure diners del tràfic d'opi també es necessita una certa logística per poder dur el producte a occident. Els taliban no tenen res de tot això. De fet, l'opi prové dels senyors de la guerra, amb l'ajuda de la CIA. La majoria de les vegades aquesta droga prové dels serveis secrets estadunidencs que la utilitzen com a un fons rentable: dur la droga als països occidentals, la venen a preu de mercat i després utilitzen aquests diners bruts per finançar les seves guerres.

A Afganistan el cultiu de la rosella va començar amb la guerra contra els soviètics i avui la indústria de l'opi està en mans dels senyors de la guerra. Ara bé, a un camperol li dona molts més diners cultivar roselles que tomàquets. Per consegüent, per constituir una base social els senyors de la guerra van deixar als camperols cultivar el que volguessin.

En canvi, quan els taliban van prendre el poder als noranta van cremar els camps de roselles i es van crear molts enemics entre els camperols. Per això els taliban avui ja no impedeixen als camperols cultivar rosella, però prohibeixen la producció d'opi. Inclús obtenen beneficis gràcies a les contribucions financeres dels camperols. De fet, el govern central no té cap possibilitat de recollir impostos al sud del país perquè està en mans dels taliban. Ara bé, un govern incapaç de recollir impostos no és un govern!

Molts especialistes consideren que és impossible guanyar la guerra a Afganistan. El general francès Georgelin inclús la va classificar de "merder incontrolable". Quines són les dificultats amb les que s'han trobat les forces de la coalició?

La OTAN cada dia mata a civils, així que la població s'ha apropiat als taliban. Actualment aquests controlen el sud del país amb un govern de fet a cada poble. S'han barrejat amb la població i les forces de la OTAN estan tenint pèrdues. Per això, quan quelcom sospitós es mou els soldats estadunidencs obren foc i maten a civils. Els afganesos, doncs, s'enfronten per una banda als senyors de la guerra imperialistes que bombardegen a civils, i per altra, als senyors de la guerra regionals que saquegen el país i venen droga. Per això els taliban tenen el recolzament de la població. No és que els taliban tinguin idees progressistes, sinó que la població espera d'ells que tornin la pau al país.

Exactament com ho van fer al 1992.

Aquesta és la raó per la que Obama ha afirmat que està disposat a negociar amb els talibans moderats?

Tracta de protegir a Estats Units d'una crisi que s'ha anat acumulant durant les set últimes dècades. I és molt difícil. Obama vol demostrar que no hi ha una guerra contra els musulmans, que ell rebutja el suposat xoc de civilitzacions. Així que diu que està disposat a negociar amb els talibans moderats. Així és la nova política estadounidenca per molts llocs del món en els que hi ha moviments musulmans: dividir-los entre bons i dolents.

No sé si aquest tipus de negociació podrà acabar amb el conflicte. Si Washington intenta aquesta via, probablement haurà de programar una nova propaganda que mostri el costat bo dels talibans. Però aquests tenen una mentalitat retrògrada: han destruït els temples budistes per instal·lar la revolució islàmica, la seva postura contra les dones és primitiva i la seva visió del món és arcaica. Per altra banda, han après dels seus errors per obtenir el recolzament de la població. Ja he parlat del cultiu de la rosella. Un altre exemple: contràriament al que havien preconitzat en el passat, els talibans avui estan d'acord amb que les nenes vagin a l'escola. Han evolucionat i són més forts per resistir. Però això no vol dir necessàriament que estiguin oberts per negociar amb Estats Units. Per últim, també s'ha de tenir en compte que d'aquí en endavant el pitjor de la crisi ja no està a Afganistan, sinó al Pakistan.

Per què la guerra afganesa ha provocat una crisi al Pakistan?

Com he dit, la línia Durand traçada al territori històric dels pastuns és l'actual frontera que separa ambdós països. El que vol dir que hi ha pastuns a ambdós costats de la frontera. Al Pakistan són el segon grup ètnic després dels punjabis. Això és molt important perquè des de la independència del país la èlita pakistanesa sempre ha recolzat a l'imperialisme estadounidenc. Un pot treballar com a agent del seu patró quan es fa un treball per ell des de lluny, a Amèrica del sud o a Àfrica, per exemple. Però en el cas de la guerra d'Afganistan és un suïcidi perquè ambdós països són veïns i tenen grups ètnics en comú.

Al nord de Pakistan també hi ha talibans. Cada dia ataquen i destrueixen els avituallaments de les forces de la coalició que suposadament passen de Pakistan a Afganistan per un lloc estratègic de la frontera. Per resoldre aquest problema el govern pakistanès, titella de Washington, autoritza a la OTAN a bombardejar als pastuns en el seu propi territori. En conseqüència, els talibans pakistanesos s'han desenvolupat i ara consideren que el seu enemic està al Pakistan. Han declarat que volen marxar sobre Islamabad.

Per aquesta raó ja no té sentit la frontera entre ambdós països. I el poble pakistanès ha de fer front a aquest problema: quina legitimitat té el govern pakistanès si deixa a la OTAN bombardejar als seus propis civils? Ara el poble pakistanès té dues solucions: o fer-se nacionalista i rebutjar el dictat estadounidenc o seguir per aquest camí que portarà a la desaparició del seu país.

Quines conseqüències podria tenir aquesta crisi?

La clau és l'estratègia d'Estats Units per bloquejar a Xina. Quan es va produir el tsunami Washington va enviar una ajuda humanitària important a Indonèsia. I de passada va construir una base militar a la província d'Aceh. Aquesta base està davant l'estret de Malacca i per aquest estret és per on passa el petroli procedent de l'Oceà Índic amb destí a la Xina.

Avui Estats Units s'ha instal·lat en aquesta zona estratègica. Al menor problema amb Xina podrà tancar aquest estret i privar a Pekin del seu petroli. Tenint en compte aquesta situació, el gegant asiàtic (que cada cop necessita més petroli per desenvolupar al seu país) busca unes altres vies de transport. Una solució passa per Birmània, que té recursos i que podria permetre un accés cap a Bangladesh.

Una altra possibilitat és el port de Gwandar construït per Xina a Balokistan, que és la província més gran de Pakistan: aproximadament el 48% de la superfície del país. Però també és la província menys poblada: un 5% de la població total. Aquesta província té importants reserves de gas i de petroli. Pekin també podria construir un oleoducte que partís d'Iran i passés per Balokistan abans d'arribar a Xina occidental. Però Estats Units vol impedir a tota costa que aquesta província passi a l'esfera d'influència xinesa. D'aquí el seu recolzament al moviment separatista de Balokistan per poder prendre el control del port de Gwandar.

Amb el problema dels pastuns per una banda i, per l'altra, la possible secessió de la seva província més gran, Pakistan corre perill de balcanització: desmembrar-se en una sèrie de petits Estats. Avui el poble pakistanès s'ha tornat més conscient. A ell li correspon el deure d'aturar aquest desastre i d'expulsar a Estats Units de Pakistan. Però també és responsabilitat de tots els moviments democràtics revolucionaris de la regió. En efecte, si Pakistan segueix la mateixa sort que Iugoslàvia, tota la regió s'enfrontarà a problemes molt greus.

Mohamed Hassan recomana les lectures següents:

- Ahmed Rashid, Taliban. Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia, Yale University Press, 2001 (Traducció al castellà: Ahmed Rashid, Los talibán: el Islam, el petróleo y el nuevo gran juego en Asia Central, Barcelona, Península, 2002).
- Antonio Giustozzi, War, Politics and Society in Afghanistan, 1978-1992, Georgetown University Press, 2000.
- Alfred W. McCoy, The Politics of Heroin in Southeast Asia. CIA complicity in the global drug trade, Harper & Row, 1972.
- Michel Collon, Monopoly. La OTAN a la conquista del mundo, Hiru, Hondarribia, 2000.